

Femte akten.

Torsdagen den 25 maj hölls urtima ting med Hammerdals tingslag. Domare och nämnd voro desamma, som vid vårtinget den 15 - 17 mars.

Klement Bengtsson, Jon Jonsson den äldre och Thomas Thomasson hade under tiden blivit gripna och inställdes nu vid tinget. Därjämte hade tid efter annan från fjällbygden till Östersund blivit avhämtade lapparna Klement Kristoffersson, Hans Jonsson, Pål Andersson och Jon Jonsson den äldres hustru Margareta Andersdotter. Den fångne Klement Bengtsson hade genast vid gripandet bekant mordet och sedan blivit förd till Sjugden för att utvisa var liiken gömtes. Detta hade han gjort mot villkor att vid tinget få uppträda i egna kläder.

Han infördes nu, befanns vara av medelmåttig men stark växt och uppträdde i den rike lappens högtidsdräkt. Han hade avtagit renskinnspälsen och framstod nu i kolt av grönt kläde med röda linningar vid handlederna och röda kanter kring barmöppningen och kragen, som var grant sirad med broderier av silke och silkestråd. Barmklädet var försett med färgad sämsk såsom mellanlägg i sömmarna och utgjordes för övrigt av ett rött kors på mörk botten, broderad i vågiga mönster med rött och grönt silke samt silvertråd. Kring midjan bar han silverbältet av läder, tre tum brett och övertäckt av grant sirade fyrkantiga förgyllda silverplåtar, fogade så tätt intill varandra att ingenting av lädret syntes. Dessa plåtar voro försedda med yglor vid vilka hängde smärre silverprydnader, ägg-, klot-, lövformiga o.s.v., och alltsammans klingade och skallrade vid minsta rörelse.

Någon ånger kunde inte förspörjas i hans fårade ansikte. Han stod stolt och rak och såg domaren rakt in i ögonen. Tolken hade mindre svårighet med honom än med de övriga lapparna, ty han berättade högt, redigt och otvunget alltsammans. Endast på frågan hur många renar han ägde, stod han svarslös. En av nämnden upplyste då, att lapparna aldrig svara på denna fråga, men allmänt bekant var att Klement Bengtsson var den rikaste lappen i Jämtland, och antalet av hans renar uppskattades av nämnden till 5000 och därutöver.

Om mordet berättade han fritt och otvunget sålunda:

"På lördag tre veckor efter helgamäss, således den 21 november, kom han

jämte Jon Jonsson den äldre och Jon Jonsson den yngre, som tillhörde samma flyttningsslåg, samt sina drängar Thomas Thomasson och Pål Andersson flyttande med lagets renar till trakten av nybygget. Följande dag, söndag, på eftermiddagen under det drängarna vistades med renarna på annat håll i skogen, hade nybyggaren, som de icke förut kände, kommit till deras kåta och trätt och varit ovetting, därför att deras renar nedrivit hans foderhässjor. Slutligen hade han i vrede givit Klement Bengtsson en örfil, varöver både denne och Jonssönerna blivit högeligen förbittrade samt sig emellan dagen därpå, måndag, rådgjort hur de skulle hämmas. På Klements tillstyrkan beslöt alla tre att eftersom nybyggaren tillika orsakade trängsel för renbetet, så skulle de natten därpå gå till nybygget och mörda nybyggaren, och skulle Klement skjuta ihjäl mannen och den yngre Jon Jonsson hustrun, eftersom de under ordväxlingen hört honom säga sig vara gift. Jon Jonsson den äldre skulle bära björnsputet att sticka ihjäl dem, om skotten icke riktigt träffade!

- Var icke Thomas Thomasson med? frågade domaren.

- Nej, sade Klement och fortfor "vi laddade bössorna på kvällen och gingo ut i skogen, där vi dröjde tills framemot midnatt, då vi rände till nybygget, jag och Jon Jonsson den yngre med var sin bössa och Jon Jonsson den äldre med med lappspjutet. Dörren till nybygget var ostängd, och då vi kommo in, sågo vi vid eldskenet från spisen nybyggaren och hans hustru ligga i en låg säng strax invid. Då ropade jag högt: ni ska opp! - Nybyggaren vaknade, satte sig upp i sängen och frågade: vad är ni för folkslag? - I detsamma satte jag bössan för hans bröst och sköt. Hustrun hade också satt sig upp i sängen, och Jon Jonsson den yngre sköt henne genom hjärtat. De föllo strax ned och rörde sig litet, men sedan voro de döda. Då sade jag åt Jon Jonsson den yngre, att han skulle stoppa litet fnöske i hålen efter kulorna, så att ingen blod skulle komma på sängkläderna. När detta var gjort, drogo vi ut liken, bundo ihop våra skidor och lade de döda kropparna därpå samt drogo dem ett stycke norrut över två mindre kärr till en holme, där vi lade dem mellan två stenor på ett ställe, som jag redan utvisat. Vi hade hört barnen gråta, därför gingo vi tillbaka, och jag sade åt dem, att inget ont skulle vederfaras dem. Sedan gingo vi alla därifrån. Men dagen därefter lära Jon Jonsson far och son ha varit till nybygget igen och stulit fisk, men det var jag icke med om."

- Hur kunde du vara så grymmot de stackars barnen? frågade domaren. De måste ju omkomma av köld och svält, när de lämnades ensamma.
- Det trodde jag icke, sade Klement, jag såg, att på skullen fanns det smör, kött och fisk för en lång tid, och elden brann i spisen.
- Voro inga andra än I tre medvetna om mordet?
- Nej, icke innan det blev begånget, men sedan kunde Tok-Jonke icke hålla munnen utan berättade det för en hel hop.
- På vad sätt deltog Jon Jonsson den äldre i mordet?
- Han behövde inte anlita spjutet men han stod och höll det i beredskap och såg på hur vi sköto, och sedan hjälpte han oss draga bort liken och gömma dem.
- Ångrar du inte din hemska gärning?
- Jo, sade Klement efter något betänkande, jag ångrar det för barnens skull. Den gjordes i vredesmod över örfilen. Men det var inte mina renar som skadade höet, det hade skett förut när vi kommo.
- Varför gömdes liken?
- Meningen var att ingen skulle få veta av mordet, utan alla tro, att nybyggarne gått ner sig på isen. Därför flyttade vi också strax från Sjugden, helst som det icke fanns mycket renbete kvar där.
- Men tänkten I icke på att barnen kunde röja er?
- Barnen voro minderåriga och kunde icke veta hur allt gått till. Och om de lämnades vid liv skulle ankommande folk så mycket lättare tro, att föräldrarna omkommit av våda.
- Men att deras kläder funnos kvar, det glömde ni?
- Ja, det glömde vi alldeles.

Jon Jonsson den yngre, som nu förekallades var mera förkrossad än någonsin förut. Nu återkallade han såsom osannfärdig sin förra berättelse och omtalade på samma sätt som Klement, hur mordet tillgick. Antingen hade han själv ljugit för Pål Thomasson, att Thomas Thomasson varit delaktig i mordet eller också hade hans ord missuppfattats. Han kunde icke säga vilketdera. Nu erkän-

de han sig även hava jämte fadern dagen efter mordet begivit sig till nybygget och stulit fisk. Barnen hade då jämrat sig över föräldrarnas frånvaro, men de tystades och det tillsades dem, att far och mor snart skulle komma igen.

Jon Jonsson den äldre infördes. Hans gula magra ansikte tycktes bestå av idel rynkor och veck och hans små sura ögon hade svårt att föredraga dagsljuset. Till växten var han liten och klen. På frågan hur gammal han var sade han sig icke alls ha reda därpå men det antogs att han var över 60 år. Han bekräftade till alla delar Lång-Klements och sin sons berättelser och föreföll slö och likgiltig för sitt öde.

Slutligen hördes alla tre tillsammans. Klements berättelse upplästes och godkändes. Ingen sade sig ha något mer att tillägga.

Nils Pålsson förekallades och nekade till all delaktighet i mordet på Åhrbergs och till det mord han skulle ha omtalat för Pål Thomasson. De tre mördarna förklarade, att Nils Pålsson hade avflyttat från Sjugden före deras ankomst och ej vetat om mordet förrän Jon Jonsson den yngre vid Ramsele kyrka talat om det för honom och andra.

Länsman Öhrling anmälte att under detta år hade Åhrbergs och hans hustrus döda kroppar första gången den 6 januari blivit av nybyggaren Anders Nilsson i Harrsjön, drängarna Lars Larsson i Havsnäs, Daniel Zakrisson i Ringvattnet (Ri 92), Bertil Bertilsson (LI 9), Per Göransson, Erik Olofsson och Erik Ersson i Gärdnäset samt torparen Erik Ersson i Lidsjön (Lid 13) förgäves eftersökta i sju dagar eller allt ifrån trettondagen till tjugondag Knut. Sedan hade i följd av häradsrättens beslut av den 17 mars (se sid. 47) drängarna Henrik Mickelsson i Alanäset (Al 63 b), och Per Johansson i Siljeåsen (Sil 60), bonden Per Nordstrand i Lillviken (Li 66) och nybyggaren Anders Nilsson i Harrsjön den 1 april avsänts till Sjugden men för snöfall och inträffat yrväder måst vända om följande dag. Varefter den 12 i samma månad vice lapplänsmanen Mattias Höglund, bönderna Hans Hansson och Per Johansson i Siljeåsen, Per Nordstrand i Lillviken samt drängarna Henrik Mickelsson och Isak Mickelsson (Al 123) i Alanäset avsänts till nybygget

och i fem dagar genomsökt nejden allt intill påskaftonen. Slutligen hade på förordning av kongl. bef. Klement Bengtsson blivit avforslad till Sjugden under bevakning av åtta karlar enligt företedd räkning av fjärdingsmannen Erik Mårtensson i Tullingsås för att utvisa stället, där mördarna lagt kropparna. Men dessa hade ej heller då funnits utan söktes ytterligare i fyra dagar både under snön på marken och i den vak på sjön, där nybyggjarfolket hämtat vatten. Öhrling trodde därför, att kropparna blivit bortsläpade av djur som i myckenhet fanns där i trakten.

Angående de vittnen som nu skolat sig inställa till vittneseds avläggande, anförde Öhrling att dessa, som bodde uppe i Strömsfjällen på 16 mils avstånd från tingsstället icke kunnat framkomma för den lösa snö, som denna årstid alltid är i fjällbygden, där inga vägar finnas, så att man vintertid kan komma fram endast på skidor, som dock i lös snö äro obrukbara. Och som detta menföre nu räckt i tre veckor och bud under tiden varit omöjligt att ditsända, så hade dessa vittnen ej heller blivit underrättade om deras skyldighet att vid urtima ting sig infinna. Till upplysningars inhämtande anhöll han dock att lappmännen Thomas Thomasson, Klement Kristoffersson, Hans Jonsson och Pål Andersson samt Jon Jonsson den äldres hustru skulle höras, vilka framme på bygden blivit anträffade och för deras kringvandrande liv med därav följande osäkerhet att komma tillstädes, måst avsändas till Östersund och där avbida tinget.

Thomas Thomasson, 20 år gammal, i tjänst hos Klement Bengtsson liksom ynglingen Pål Andersson, berättade huvudsakligen, att deras husbonde jämte Jon Jonsson den äldre och yngre en natt kort efter ankomsten till Sjugden varit borta, och då de vid hemkomsten tillfrågades, hade de sagt att de varit ute och skjutit vilt. Husbonden hade hela tiden därefter visat sig mycket nedslagen, varför Thomas slutligen frågat honom om orsaken, då han sagt sig "hava mycken räddhåga utan att veta varför". Vid uppläsandet av Pål Thomasons vittnesmål, att Jon Jonsson den yngre uppgivit Thomas Thomasson delaktig i mordet, bleknade den unge mannen och bedyrade sin oskuld, vilken nu ytterligare intygades av de tre mördarna. Såväl Thomas Thomasson som Pål An-

dersson talade god svenska, enär de åtnjutit undervisning vid lappskolan i Föllinge.

Hans Jonsson hade sett Pål Nilssons renar nedriva och förtrampa en foderhässja, vilket Nils Pålsson nu erinrade sig.

- Hur kommer det sig att renarna är så fientliga mot nybyggarnas hässjor? frågade domaren, vänd till nämnden.

- De söka fräkne, svarades det. Finns det fräkne, så äta de det men böka undan och trampa ned det övriga fodret.

Pål Andersson, 18 år gammal, berättade särskilt, att han varit med, då Jon Jonsson den yngre på Ramsele prästbolaskog jokkat om mordet (sid. 34 o. följ.) Jon Jonsson hade för vittnet även omtalat, att han vid mordet begagnat sig av vittnets lodbössa, vilket förtrutit vittnet, men Jon Jonsson hade förbjudit honom att omtala det vid äventyr att få mycket stryk.

Margareta Andersdotter, Jon Jonsson den äldres hustru, och Klement Kristoffersson hade ingenting av vikt att förkunna. Den sistnämnde ävensom Hans Jonsson och ynglingen Pål Andersson fingo med ed styrka sina vittnesmål. Men Thomas Thomasson, besvärad av Pål Thomassons vittnesmål, och Jon Jonsson den äldres hustru förklarades jäviga.

Efter hållen överläggning avkunnade rätten utslag av innehåll att, som varken de döda kropparna av Åhrberg och hans hustru ännu igenfunnits, ej heller de vittnen, som häradsrätten i sitt utslag av den 17 mars ansett böra fästa med ed, hunnit för inträffat men före kallas och komma tillstädes, alltså och då, innan snön bortsmält och sjöarna blivit farbara, vilket med säkerhet i fjällbygden ej kan ske före midsommartiden, ej kan väntas dessa hinders hävande, anser urtima rätten skäligen utsätta ransakningens fortsättande å urtima ting å samma ställe den 28 nästkommande juni, varförinnan de döda kropparna böra å bar mark eftersökas på stället av tillräckligt antal manskaper på alla sidor om nybygget, och, om djur skulle dem uppätit, tillkännagiva, om ben funnits i nejden eller på anvisade stället, varom kronolänsman Öhrling bör foga behörig anstalt, så ock att vid förelagt vite

inkalla de i utslaget omförmälda vittnen. Kommande lappmännen Thomas Thomason, Hans Jonsson, Pål Andersson, Klement Kristoffersson samt Jon Jonsson den äldres hustru Margareta Andersdotter, som dels till upplysningars avgivande varit inställda, dels ock icke äro med några skäl eller bindande omständigheter besvärade om delaktighet i mordet, att sättas på fri fot. Men Klement Bengtsson, Jon Jonsson den äldre och Jon Jonsson den yngre samt Nils Pålsson skola i häkte avbida slutligt utslag i målet och böra således under fängslig bevakning avforslas till landsfängelset i Östersund..

Måndagen den 28 juni fortsattes alltså rannsakingen vid tingsstället i Lörås. Allmän åklagare var denna gång vice länsmannen Höglund såsom t. f. aktor i stället för kronolänsmannen Öhrling, som av sjukdom var hindrad. Höglund anmälde, att den 10 juni hade åtta personer sänts upp till nybygget men då måst vända om för ännu varande svag is på Sjugden varöver skall färdas..

Den 16 juni hade bönderna Jöns Johansson i Siljeåsen, Per Nordstrand i Lillviken, drängarna Erik Ersson och Per Carlsson i Svaningen, Lars Olofsson och Erik Eriksson i Lidsjöberg samt Anders Zakrisson i Järvsand dit gått och i fem dagar sökt på alla sidor inom en halv fjärdedels mil från huset utan att finna vare sig ben, kroppar eller tecken därefter. Vid återfärden över Sjugden hade de ock i de flesta vikar förgäves sökt. Såväl på det av Klement Bengtsson anvisade stället som i trakten däromkring syntes träck efter djur såsom vargar, björnar och järvar, vilka beräknades hava den art att bära döda djur lång väg. Sådant syntes där hava inträffat helst som belägenheten är sådan att vid anvisad holme äro kärr på båda sidor med brant sluttning mot sjön, så att om kropparna blivit dragna litet åt sidan och troligen uppätta, så hade benen av fjällfloden förts ned till sjön..

Av tillkallade vittnen hade infunnit sig Anders Jönsson och Margareta Mikaelsson i Orrnäset, Anders Nilsson i Harrsjön, Marta Andersdotter i Havsnäs och alanäskyrkovärden Mikael Persson i Gubbhögen. Dessa fingo avlägga vittneseden och erkände var för sig avgivna intyg, som upplästes, samt hade intet av vikt att tillägga.

Länsman Höglund anförde, att då nu vid sex särskilda tillfällen flera perso-

ner under flera dagar varje gång måst avsändas till det avlägsna nybygget och ofta varit i dödsfara under strävan att komma dit, så borde de om mordet förkuna lappmännen åläggas att enligt räkning ersätta 169 dagsverken, som därtill åtgått, efter 32 skilling banko stycket med 112 riksdaler 27 skillingar banko som ock att gottgöra Åhrbergs och hans hustrus arvingar de omkomna kreaturens värde efter gångbara priser: 13 riksdaler 16 skilling för varje ko samt 1 riksdaler 16 skilling banko för getterna och fåren med 40 riksdaler 32 skillingar banko - samt yrkade Höglund laga bestraffning å de tilltalade för mordet. Sedan nämnden förklarar de av Höglund uppgivna priser på dagsverken och kreatur vara enligen med vad allmänt i orten gängse var, fingo aktor samt de anklagade avträda.

Efter hållen överläggning avkunnades utslaget av följande huvudsakliga innehåll:

"Häradsrätten anser sig ej vara hindrad av omständigheten att liken ej återfunnits, från att målet till avgörande företaga. Fördens skull finner urtima häradsrätten bemälte lappmän Klement Bengtsson och Jon Jonsson den yngre vara lagligen förvunna att hava uppsåtligen mördat nybyggaren Pehr Jonsson Åhberg och hans hustru Anna Larsdotter, uti vilken vilja och gärning Jon Jonsson äldre ock varit. Varav tillika det rysliga uppstått att Åhrbergs tre minderåriga barn, som genom föräldrarnas död lämnades hjälplösa uti den på längre avstånd i en ödemark belägna boningen, omkommit jämte två kor, 10 getter och fem får, som bundne i huset ihjälsvultit. Prövade urtima tingsrätten i förmåga av 20 kap. 1 § missgärningsbalken, jämförd med kongl förordningen den 20 januari 1779 och 12 kap. 1 § missgärningsbalken, rättvist, det skola lappmännen Klement Bengtsson, Jon Jonsson den yngre och Jon Jonsson den äldre för berörda deras grova missgärning, sig själva till straff och andra till varnagel, var för sig mista högra handen, halshuggas och steglas."

De tre mördarna åhörde domen, som för dem översattes av tolken, under mycket olika sinnesförfattning: Klement och Jon Jonsson den äldre visade intet tecken till sinnesrörelse, men hos den förre var detta förestavat av manligt mod och beredvillighet att underkasta sig följderna av sitt dåd, hos den

